

gionis status: quia, sicut Dionysius dicit vi. cap. Eccles. Hierar. (circ. med.) *monasticus ordo debet sequi sacerdotales ordines, & ad eorum imitationem ad divina ascendere.* Unde gravius peccat, cæteris paribus, Clericus in Sacris Ordinibus constitutus, si aliquid contrarium sancritati agat, quam aliquis Religiosus qui non habet ordinem sacrum; quamvis laicus Religiosus teneatur ad observantias regulares, ad quas illi qui sunt in Sacris Ordinibus, non tenentur.

Ad primum ergo dicendum, quod ad illas auctoritates Chrysostomi breviter responderi possit, quod non loquitur de Sacerdote curato minoris ordinis, sed de Episcopo, qui dicitur summus Sacerdos: & hoc convenit intentioni illius libri, in quo consolatur se, & Basilium de hoc quod erant in Episcopos electi. Sed, hoc prætermisso, dicendum est, quod loquitur quantum ad difficultatem. Præmittit enim (cap. vi. in fin.) *Cum fuerit gubernator in medijs sustibus, & de tempestate navem liberare poterit, tunc merito testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur.* Et post concludit, quod supra positum est (in arg.) de Monacho, qui non comparandus est illi qui transisus populi immobilis perseverat. Et subdit causam: quia *sicut in tranquillitate, ita in tempestate gubernavit seipsum.* Ex quo nihil aliud ostendi potest, nisi quod periculosior est status habitus curam animarum, quam Monachi: in majori autem periculo innocentem se servare, est majoris virtutis iudicium. Sed hoc etiam ad magnitudinem virtutis pertinet quod aliquis vitæ pericula Religionem intrando: unde non dicit, quod mallet esse in officio sacerdotali quam in solitudine Monachorum; sed quod mallet placere in hoc quam in illo, quia hoc est majoris virtutis argumentum.

Ad secundum dicendum, quod etiam illa auctoritas Augustini manifeste loquitur quantum ad difficultatem, quæ ostendit magnitudinem virtutis in his qui bene converlantur, sicut dictum est (in solut. præc.)

Ad tertium dicendum, quod Augustinus ibi comparat Monachos Clericis quantum ad distantiam Ordinis, non quantum ad distantiam Religionis, & secularis vite.

Ad quartum dicendum, quod illi qui à statu Religionis assumuntur ad curam animarum, cum prius essent in Sacris Ordinibus constituti, assequuntur aliquid quod prius non habebant, scilicet officium curæ; non autem deponunt quod prius habebant, scilicet Religionis statum. Dicitur enim in Decretis xvi. quæst. 1. (cap. 111.) *De Monachis qui diu morantes in Monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem pervenerint, statim non debere cor à priori professione discedere.* Sed Presbyteri curati, vel Archidiaconi, quando Religionem ingre-

diuntur, curam deponunt, ut adipiscantur perfectiorem statum. Unde ex hoc ipso excellentia ex parte Religionis ostenditur. In hoc autem quod Religiosi laici assumuntur in Clericatum, & ad Sacros Ordines, manifeste promouentur ad melius, sicut supra dictum est (in arg. 4.) Et hoc ostenditur ex ipso modo loquendi, cum Hieronymus dicit: *Sic in Monasterio vive ut Clericus esse merearis.*

Ad quintum dicendum, quod Presbyteri curati, & Archidiaconi sunt similiore Episcopis, quam Religiosi, quantum ad aliquid, scilicet quantum ad curam animarum, quam secundario habent; sed quantum ad perpetuam obligationem, quæ requiritur ad statum perfectionis, similiore sunt Episcopo Religioso, ut ex supra dictis patet (art. 5. & 6. hujus quæst.)

Ad sextum dicendum, quod difficultas, quæ est ex arduitate operis, addit ad perfectionem virtutis; difficultas autem quæ provenit ex exterioribus impedimentis quandoque quidem dimittit perfectionem virtutis, puta cum aliquis non tantum virtutem amat, ut impedimenta virtutis declinare velit, secundum illud Apostoli I. ad Corinth. ix. 25. *Omnia qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet* quandoque vero est signum perfectioris virtutis, puta cum alicui ex inopinato, vel ex necessaria causa impedimenta virtutis occurrunt, propter quæ tamen à virtute non declinat. In statu autem Religionis est major difficultas ex arduitate operum; sed in his qui in sæculo vivunt qualitercumque, est major difficultas ex impedimentis virtutis, quæ Religiosi per omnia provide vitaverunt.

QUÆSTIO CLXXXV.

De iis quæ pertinent ad statum Episcoporum,

in octo articulis divisa.

Deinde considerandum est de his quæ pertinent ad statum Episcoporum: & circa hoc quaeruntur octo.

Primo, utrum liceat Episcopatum appetere.

Secundo, utrum liceat Episcopatum finaliter recusare.

Tertio, utrum oporteat ad Episcopatum eligere meliorem.

Quarto, utrum Episcopus possit ad Religionem transire.

Quinto, utrum liceat ei corporaliter subditos suos deserere.

Sexto, utrum possit habere proprium.

Septimo, utrum peccet mortaliter bona ecclesiastica pauperibus non erogando.

Octavo, utrum religiosi qui ad Episcopatum assumuntur, teneantur ad observantias regulares.

ARTICULUS I.

Utrum liceat Episcopatum appetere.

Quod. 11. art. 11. & quod. 111. art. 9. cor. & quod. 1. cor. 1. cor. & quod. 111. art. 18. & episc. xviii. cap. xix. & I.

Tim. 111.

AD primum sic proceditur. Videtur quod liceat Episcopatum appetere. Dicit enim Apostolus I. ad Timoth. 111. 1. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderare.* Sed licitum est, & laudabile bonum opus desiderare. Ergo etiam laudabile est desiderare Episcopatum.

2. Præterea. Status Episcoporum est perfectior quam religiosorum status, ut supra habitum est (quæst. præc. art. 7.) Sed laudabile est quod aliquis desideret ad statum religionis transire. Ergo etiam laudabile est quod aliquis appetat ad Episcopatum promoveri.

3. Præterea. Proverb. xi. 26. dicitur: *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis benedictus autem super caput vendentium.* Sed ille qui est idoneus & vita, & scientia ad Episcopatum, videtur frumenta spiritualia abscondere, si se ab Episcopatu subtrahat; per hoc autem quod Episcopatum accipit, ponitur in statu frumentum spiritualia dispensandi. Ergo videtur quod laudabile sit Episcopatum appetere, & vituperabile ipsum recusare.

4. Præterea. Facta Sanctorum, quæ in sacra Scriptura narrantur, nobis proponuntur in exemplum, secundum illud ad Rom. xv. 4. *Quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Sed legitur Isa. vi. quod Isaïas se obtulit ad officium predicationis: quod præcipue competit Episcopis. Ergo videtur quod appetere Episcopatum sit laudabile.

Sed contra est quod Augustinus dicit XIX. de civit. Dei (cap. xix. à med.) *Locus superior, sine quo populus regi non potest, est ita administratur ut decet, tamen indecenter appetitur.*

Respondeo dicendum, quod in Episcopatu tria possunt considerari. Quorum unum est principale, & finale, scilicet episcopalis operatio, per quam utilitatem proximorum intenditur, secundum illud Joan. ult. 17. *Pasce oves meas.* Aliud autem est altitudo gradus, quia Episcopus super alios constituitur, secundum illud Matth. xxiv. 45. *Fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super famili-*

nam suam. Tertium autem est, quod consequenter se habet ad illa, scilicet reverentia, & honor, & sufficientia temporum, secundum illud I. ad Tim. vi. 17. *Qui bene præsentem presbyteri, digni honore digni habeantur.* Appetere ergo Episcopatum ratione huiusmodi circumstantium honorum, manifestum est quod est illicitum, & pertinet ad cupiditatem, vel ambitionem. Unde contra Pharisæos Dominus dicit Matth. xxiii. 6. *Anam primum recubitis in caenis, & primas cathedras in synagoga, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.*

Quantum autem ad secundum, scilicet ad celsitudinem gradus, appetere Episcopatum est presumptuosum. Unde Dominus arguit discipulos Matth. xx. 25. *primatum querentes, dicens: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: ubi Chrysostomus (hom. lxxvi. in Math. à med.) dicit, quod, per hoc ostendit, quod gentile est primatus cupere, & sic gentium comparatione eorum animam attingunt, tuam convertit.*

Sed appetere proximum gradum, est secundum se laudabile, & virtuosum. Verum quia, prout est episcopalis actus, habet annexam gradus celsitudinem, presumptuosum videtur quod aliquis præse appetat ad hoc quod subditis profit, nisi manifesta necessitate imminente; sicut Gregorius dicit in Pastor. (part. 1. cap. viii. circ. med.) *quod tunc laudabile erat Episcopatum querere, quando per hunc quemquam dubium non erat ad suspiciam graviora pervenire: (unde non de facili inveniebatur qui hoc onus assumeret;) præsertim cum aliquis caritatis zelo divinitus ad hoc incitatur, sicut Gregorius dicit in Pastor. (part. 1. cap. vii. ante med.) quod Isaias prædesse proximis cupiens, laudabiliter officium predicationis appetit.*

Potest tamen absque presumptione quilibet appetere talia opera facere, si eum contingeret in tali officio esse, vel etiam se esse dignum ad talia opera exequenda; ita quod opus bonum cadat sub desiderio, non autem primatus dignitatis. Unde Chrysostomus (alius Auctor) dicit super Matth. (hom. xxxv. in oper. imperf. aliquant. à med.) *Opus quidem desiderare bonum, bonum est; primum autem honoris concupiscere, vanitas est. Primum enim fugientem se desiderat, desiderantem se bonet.*

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Gregorius dicit in Pastor. (part. 1. cap. viii.) *illo tempore hoc dixit Apostolus quod ille qui plebibus præsit, primus ad martiriis tormenta dicebatur: & sic nihil aliud erat quod in Episcopatu appeti posset, nisi bonum opus.* Unde Augustinus dicit XIX. de civit. Dei (cap. xix. à med.) quod Apostolus dicens: *Qui Episcopatum desi-*

desiderat, bonum opus desiderat, exponere voluit quid sit Episcopatus, quia nomen operis est, non boni: Græcum est enim: epi quippe super scopos, vero in mentio est. Ergo episcopus, si velimus, latine superintendere possumus dicere, ut intelligat, non se esse Episcopum, qui processit dilexerit, non prodesse. In actione enim, ut param ante pramittit, non amandus est, honor in hac vita, sine potentia, quoniam omnia vana sunt sub Sole; sed opus ipsum, quod per eundem honorem, vel potentiam fit. Et tamen, ut Gregorius dicit in Pastore, loc. cit. Apostolus laudans desiderium, scilicet boni operis, in paucis versis proxiis quod laudavit, cum subiungit: Oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse, quasi Aiaci; laudo quod queritis; sed prius discite quid queratis.

Ad secundum dicendum, quod non est eadem ratio de statu religionis, & de statu episcopali, propter duo. Primo quidem quia ad statum episcopalem præxigitur vita perfectio; ut patet per hoc quod Dominus à Petro quæsit, si plus eum ceteris diligeret, antequam ei committeret pastorale officium; sed ad statum religionis non præxigitur perfectio, sed est via in perfectionem: unde & Dominus Matth. xix. non dixit: Si es perfectus, vende, vende omnia que habes, sed, Si vis perfectus esse. Et huius differentie ratio est, quia secundum Dionysium, cap. v. eccles. Hierar. circ. med. perfectio pertinet active ad Episcopum sicut ad perfectorem, ad monachum autem passive sicut ad perfectum. Requiritur autem quod sit perfectus aliquis, ad hoc quod possit alios ad perfectionem adducere: quod non præxigitur ab eo qui debet ad perfectionem adduci. Est autem præsumptuosum quod aliquis perfectum se reputet, non autem quod aliquis ad perfectionem tendat. Secundo quia ille qui statum religionis assumit, se aliis subijcit ad spiritualia capienda; & hoc cullibet licet. Unde Augustinus XIX. de civitate Dei, cap. xix. à med. dicit: A studio cognoscenda veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile otium pertinet. Sed ille qui transit ad statum episcopalem, sublimatur ad hoc quod aliis provideat: & hanc sublimationem nullus debet sibi asumere, secundum illud ad Hebr. v. 4. Neque quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo: & Chrysostomus (alius Auctor) dicit super Matth., hom. xxxv. in op. imperf. inter med. & fin. Primatum Ecclesie concipiscere neque iustum est, neque utile. Quis enim sapiens vult vultro se subijcere servituti, & periculo tali, ut det rationem, pro omni Ecclesia: nisi forte qui non timet Dei iudicium, abutens primatu ecclesiastico seculariter, ut scilicet convertat ipsum in secularem.

Ad tertium dicendum, quod dispensatio spiritualium frumentorum non est facienda secundum arbitrium cuiuslibet, sed principaliter quidem secundum arbitrium superiorum prælatorum; ex quorum persona dicitur I. ad Corinth. iv. 1. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Et ideo non intelligitur ille abscondere frumenta spiritualia cui non competit ex officio, nec ei à superiore injungitur, si ab aliorum correctione, aut gubernatione desinat; sed solum tunc intelligitur abscondere, si dispensationem negligat, cum ei ex officio incumbit; vel si obstinet, cum ei injungitur, pertinaciter recipere renuat. Unde Augustinus dicit XIX. de civitate Dei (cap. xix. circ. fin.) Otium sanctum queris, carissima veritatis; negotium iustum suscipis, necessitas caritatis: quam sarcinam si nullus imponit, precipiendæ, atque intuendæ vacandum est veritati; si autem imponitur, suscipienda est, propter caritatis necessitatem.

Ad quartum dicendum, quod, sicut Gregorius dicit in Pastoralibus, part. 1. cap. vii. à med. Isaias, qui mitti voluit, ante se per altaris calcem purgatum vidit, ne non purgatus adire quisque sacra ministeria auderet. Quia ergo valde difficile est purgatum se quemlibet possit cognoscere, prædicationis officium tutius declinatur.

ARTICULUS II. 877

Utrum liceat Episcopatum injunctum omnino recusare.

Quod. v. art. 22.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod liceat Episcopatum injunctum omnino recusare. Ut enim Gregorius dicit in Pastore, part. 1. cap. vii. paulo à princ. per activam vitam prodesse proximo cupiens Isaias, officium prædicationis appetit; per contemplativam vero Hieremias amari Conditionis sedulo inherere desiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contrariis dicit. Nullus autem peccat, si meliora nolle deserere, ut minus bonis inhereat. Cum ergo amor Dei præmineat dilectioni proximis & vita contemplativa præferatur vitæ activæ, ut ex supradictis patet, quæst. xxv. art. 1. & quæst. xxvi. art. 2. & quæst. clxxxii. art. 1. videtur quod non peccat ille qui omnino Episcopatum recusat.

2. Præterea. Sicut Gregorius dicit in Pastoralibus, part. 1. cap. vii. à med. valde difficile est ut aliquis se purgatum possit cognoscere: nec debet aliquis non purgatus sacra ministeria adire. Si ergo aliquis non sentiat se esse purgatum, quantumcumque sibi episcopale injungatur officium, non debet illud suscipere.

Præ-

3. Præterea. De B. Marco Hieronymus dicit in prologo super Marcum (versus fin.) quod amputasse sibi pedem pollicem dicitur, ut hæreticos reprobus haberetur. Similiter aliquorum emittunt ut numquam Episcopatum accipiant. Sed ejusdem rationis est ponere impedimentum ad aliquid, & omnino recusare illud. Ergo videtur quod absque peccato possit aliquis omnino Episcopatum recusare.

Sed contra est quod Augustinus dicit ad Eudoxium (epist. xlviii. al. lxxxii. ante med.) Si quam operam vestram mater Ecclesie desideraverit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandimento desidia respiciatis. Postea subdit: Neque etiam vestrum necessitatibus Ecclesie proponatis; cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nascerentur non invenirentur.

Respondeo dicendum, quod in assumptione Episcopatus duo sunt consideranda: primo quidem quid deceat hominem appetere secundum propriam voluntatem; secundo quid hominem deceat facere ad voluntatem alterius. Quantum ergo ad propriam voluntatem, convenit homini principaliter insistere proprie salutis; sed quod aliorum salutis intendat, hoc convenit homini ex dispositione alterius potestatem habentis, ut ex supra dictis patet (art. præced. ad 3.) Unde sicut ad inordinationem voluntatis pertinet quod aliquis proprio motu feratur in hoc quod aliorum gubernationi præficiatur; ita etiam ad inordinationem voluntatis pertinet quod aliquis omnino contra superioris injunctionem, prædictum gubernationis officium finaliter recuset, propter duo.

Primo quidem quia hoc repugnat caritati proximorum, quorum utilitati se aliquis debet exponere pro loco, & tempore. Unde Augustinus XIX. de civitate Dei dicit cap. xix. circ. fin. quod negotium iustum suscipit necessitas caritatis. Secundo quia hoc repugnat humilitatis; per quam aliquis superiorum mandatis se subijcit. Unde Gregorius dicit in Past. (part. 1. cap. vi.) Tunc ante Dei oculos vera est humilitas, cum ad respondendum hoc quod utiliter subire precipitur, pertinax non est.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis simpliciter & absolute loquendo, vita contemplativa prior sit quam activa, & amor Dei quam dilectio proximi; tamen ex alia parte bonum multitudinis præferendum est bono unius. Unde Augustinus dicit in verbis premissis: Neque otium vestrum necessitatibus Ecclesie proponatis: præsertim quia & hoc ipsum ad dilectionem Dei pertinet quod aliquis ovis Christi curam pastoralem impendat. Unde super illud Joan. ult. Pascite oves meas, dicit Augustinus, Th. Op. tom. IV.

gustinus (tract. cxxxii. cir. med.) Sic amoris officium pascere dominicum gregem, sicut fuit timoris indium negare pastorem, rem. "Similiter etiam prælati non sic transferuntur ad vitam activam ut contemplativam deserant: unde Augustinus dicit XIX. de civitate Dei, cap. xix. in fin. quod si imponatur sarcina pastoralis officii, nec sic deserenda est desiderata veritatis, quæ scilicet in contemplatione habetur.

Ad secundum dicendum, quod nullus tenetur obedire prælato ad aliquid illicitum, sicut patet ex his quæ supra dicta sunt de obedientia (quæst. civ. art. 3.) Potest ergo contingere quod ille cui injungitur prælationis officium, in se aliquid sentiat, propter quod non liceat ei prælationem accipere. Hoc autem impedimentum quandoque quidem removeri potest per ipsummet cui pastoralis cura injungitur; puta si habeat peccandi propositum, quod potest deserere: & propter hoc non excusatur quin finaliter teneatur obedire prælato injunctum. Quandoque vero impedimentum ex quo fit ei illicitum pastorale officium, non potest ipse removere, sed prælati qui injungit; puta si sit irregularis, vel excommunicatus: & tunc debet defectum suum prælato injunctum ostendere: quod si impedimentum removere voluerit, tenetur humiliter obedire. Unde Exod. iv. 10. cum Moyles dixisset, Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri, & multus tertius, Dominus respondit ad eum: Ego ero in ore tuo, & eloquar te quid loquaris. Quandoque vero non potest removeri impedimentum nec per injungentem; nec per eum cui injungitur; sicut si Archiepiscopus non possit super irregularitate dispensare: unde subditus non tenetur ei obedire ad suscipiendum Episcopatum, vel etiam sacros ordines, si sit irregularis.

Ad tertium dicendum, quod accipere Episcopatum non est de se necessarium ad salutem, sed fit necessarium ex superioris precepto. His autem quæ sic sunt necessaria ad salutem potest aliquid impedimentum licite apponere, antequam fiat præceptum; alioquin non liceret alicui transire ad secundas nuptias, ne per hoc impediretur à susceptione Episcopatus, vel sacri ordinis. Non autem hoc liceret in his quæ per se sunt de necessitate salutis. Unde B. Marcus non contra præceptum egit, sibi digitum amputando; quamvis eum credibile sit hoc ex instinctu Spiritus Sancti fecisse; sine quo non licet alicui sibi manum injicere. Qui autem votum emittit de non suscipiendum Episcopatum, si per hoc intendat se obligare ad hoc quod nec per obedientiam superioris prælati accipiat, illicite votum; si autem intendit ad hoc obligare ut, quantum

Tit 2

tum est de se, Episcopatus non quarat; nec suscipiat, nisi imminente necessitate, licitum est votum, quia vove se facturum id quod hominem facere deceat.

ARTICULUS III. 878

Utrum oporteat eum qui ad Episcopatum assumitur, esse ceteris meliorem.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod oporteat eum qui ad Episcopatum assumitur, esse ceteris meliorem. Dominus enim Petrus, cui commisitur erat pastorale officium, examinavit, si se diligeret plus cæcæris. Sed ex hoc aliquis melior est quod Deum plus diligit. Ergo videtur quod ad Episcopatum non sit assumendus nisi ille qui est cæcæris melior.

2. Præterea, Symmachus Papa dicit (cap. VII. quest. 1.) *Vilissimus computandus est nisi scientia, & sanctitate præcelsus qui est dignitate præstantior.* Sed ille qui præcelsus scientia, & sanctitate, est melior. Ergo non debet aliquis ad Episcopatum assumi, nisi sit cæcæris melior.

3. Præterea, in quolibet genere minoræ per majora reguntur, sicut corporalia reguntur per spiritualia, & inferiora corpora per superiora, ut Augustinus dicit in III. de Trinitate. (cap. IV.) Sed Episcopus assumitur ad regimen aliorum. Ergo debet esse cæcæris melior.

Sed contra est quod Decretalis dicit (cap. Cum dilectus de electione, &c.) quod *sufficit eligere bonum, neque oportet eligere meliorem.*

Respondeo dicendum, quod circa assumptionem alicujus ad Episcopatum aliquid considerandum est ex parte ejus qui assumitur. Ex parte enim ejus qui assumit vel eligendo, requiritur quod talem eligat qui fideliter divina mysteria dispense, quæ quidem dispensari debent ad utilitatem Ecclesie, secundum illud I. Corinth. xiv. 12. *Ad edificationem Ecclesie querite ut abundetis.* Non autem divina ministeria hominibus committuntur propter eorum remunerationem, quam expectare debent in futuro. Et ideo ille qui debet aliquem eligere in Episcopum, vel de eo providere, non tenetur assumere meliorem simpliciter, quod est secundum caritatem, sed meliorem quoad regimen Ecclesie, qui scilicet possit Ecclesiam, & instruere, & defendere, & pacifice gubernare. Unde contra quosdam Hieronymus dicit (sup. illud cap. 1. ad Tit. Et constituas per civit. &c.) quod *quidam non querunt eos in Ecclesia columnas erigere, quæ plus cogenscent Ecclesie prodesse, sed quos plus ipsi amant, vel quorum sunt obsequium delimiti, vel*

dediti, vel pro quibus majorum quispiam rogaverit, & ut deteriora faciant, qui ut clerici fierent, muneribus impenetrant.

Hoc autem pertinet ad acceptionem personarum, quæ in talibus est grave peccatum. Unde super illud Jacobi 11. *Frater mei, nolite in personarum acceptione, &c.* dicit Glossa Augustini (ord. epist. clxxvii. al. xxix. ad Hieron. inter med. & fin.) „ Si hanc distantiam sedendi, vel standi ad honores ecclesiasticos, eos referamus, non est putandum, leve esse peccatum in personarum acceptionem habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat, eligi divitem ad sedem honoris Ecclesie, contempto paupere instructiore, & sanctior, re i.“

Ex parte autem ejus qui assumitur, non requiritur quod reputet se alius meliorem: hoc enim esset superbum, & præsumptuosum; sed sufficit quod nihil in se inveniat per quod illud ei reddatur assumere prælationis officium. Unde licet Petrus interrogatus esset, an Dominum plus cæcæris diligeret, in sua responsione non se prætulit cæcæris, sed simpliciter respondit, quod Christum amaret.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus in Petro sciebat esse suo munere esse idoneitatem, etiam quantum ad alia, gubernandi Ecclesiam: sed ideo eum de ampliori dilectione examinavit, ad ostendendum quod ubi alias invenitur homo idoneus ad Ecclesie regimen, præcipue attendi debet in ipso eminentia divine dilectionis.

Ad secundum dicendum, quod auctoritas illa est intelligenda quantum ad studium illius qui in dignitate constitutus est: debet enim ad hoc intendere, ut talem se exhibeat ut cæteros, & scientia, & sanctitate præcelsus. Unde Gregorius dicit in Pastoralis (part. II. cap. 1.) *Tantum debet actionem populi transgredere presulis, quantum distare solet à grege vici pastoris.* Non autem ei imputandum est, si ante prælationem excellentior non fuit, ut ex hoc debeat vilissimus reputari.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dicitur I. ad Corinth. xiv. 4. *divisiones gratiarum, & ministracionum, & operationum sunt.* Unde nihil prohibet aliquem esse magis idoneum ad officium regimini, qui tamen non excellit in gratia sanctitatis. Secus autem est in regimine naturalis ordinis, in quo id quod est superius ordine naturæ, ex hoc ipso habet majorem idoneitatem ad hoc quod inferiora disponat.

ARTICULUS IV. 879

Utrum Episcopus possit licite curam episcopalem deserere, ut ad religionem se transferat.

Sup. quest. clxxxiv. art. 6. cor. fin. & infra quest. clxxxix. art. 7. cor.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod Episcopus non possit licite curam episcopalem deserere, ut ad religionem se transferat. Nulli enim licet de statu perfectiori ad minus perfectum statum transire: hoc enim est retro respicere; quod est damnabile, secundum Domini sententiam dicentis Lucæ ix. 62. *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Sed status episcopalis est perfectior quam status religionis, ut supra habitum est (quest. clxxxiv. art. 7.) Ergo sicut non licet de statu religionis redire ad seculum, ita non licet de statu episcopali ad religionem transire.

2. Præterea, Ordo gratiæ est decentior quam ordo naturæ. Sed secundum naturam non movetur idem ad contraria; puta si lapis naturaliter deorsum movetur, non potest naturaliter ad deorsum redire in sursum. Sed secundum ordinem gratiæ licet transire de statu religionis ad statum episcopalem. Ergo non licet e converso de statu episcopali redire ad statum religionis.

3. Præterea, nihil in operibus gratiæ debet esse otiosum. Sed ille qui est semel in Episcopatum consecratus, perpetuo retinet spirituale potestatem conferendi ordines, & alia hujusmodi faciendi, quæ ad episcopale officium pertinent: quæ quidem potestas otiosa remanere videtur in eo qui curam episcopalem dimittit. Ergo videtur quod Episcopus non possit curam episcopalem dimittere, & ad religionem transire.

Sed contra. Nullus cogitur ad id quod est secundum se illicitum. Sed illi qui petunt cessionem à cura episcopali, ad cedendum compelluntur, ut patet extra de renunt. cap. *Quidam.* Ergo videtur quod deserere curam episcopalem non sit illicitum.

Respondeo dicendum, quod perfectio episcopalis status in hoc consistit quod aliquis ex divina dilectione se obligat ad hoc quod saluti proximorum insistant. Et ideo tunc obligatur ad hoc quod curam pastorem retineat, quando potest subditis sibi commissis proficere ad salutem: quam quidem negligere non debet, neque propter divine contemplationis quietem: cum Apostolus propter necessitatem subditorum etiam à contemplatione

futura vitæ se differri patienter toleraret, secundum illud ad Philip. 1. 22. *Eccē quid eligam, ignoro: coarctor autem ē duobus, desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo multo magis melius; permanere autem in carne necessarium est propter vos; & hoc confidens scio, quia manebo; neque propter quæcumque adversa vitanda, vel lucra conquirenda: quia, sicut dicitur Joan. x. 11. bonus pastor ponit animam suam pro ovibus suis.*

Contingit tamen quandoque quod Episcopus impeditur procurare subditorum salutem multipliciter. Quandoque quidem propter defectum proprium, vel conscientiam, sicut si sit homicida, vel simoniacus, vel etiam corporis, puta si sit senex, vel infirmus; vel etiam scientiæ, quæ sufficiat ad curam regimini; vel etiam irregularitatis, puta si sit bigamus. Quandoque autem propter defectum subditorum, in quibus non potest proficere. Unde Gregorius dicit in II. Dialog. (cap. 111. à med.) *Ibi æquanimitate portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui, qui adveniunt, boni; ubi autem omnino fructus de bonis desit, sic aliquando de malis labor supervacuuus. Unde sepe agitur in animo perfectiorum, quod cum laborem suum sine fructu esse considerant, in locum alium ad laborem cum fructu migrant.* Quandoque autem contingit ex parte aliorum; puta cum de prælatione alicujus personæ scandalum suscitatur: nam, ut Apostolus dicit I. ad Corinth. vii. 13. *si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum: dum tamen scandalum non oriatur ex malitia aliquorum volentium fidem, aut justitiam Ecclesie concutere: propter hujusmodi enim scandalum non est cura pastoralis dimittenda, secundum illud Matth. xv. 14. *Sinite illos, scilicet qui scandalizabantur de veritate doctrinæ Christi: ego sum, & duces cæcorum.**

Oportet tamen quod sicut curam regimini assumit aliquis per providentiam superioris prælati; ita etiam per ejus auctoritatem ex causis prædictis deserat susceperam. Unde extra de renunt. (cap. *Nisi cum pridem in fin.*) dicit Innocentius III. *Esse poteras habere, quibus stagas in solitudinem avolare, ita tamen adstrictæ sunt nexibus preceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum.* Solum enim Papæ licet dispensare in voto perpetuo, quo quis se ad curam subditorum adstrinxit, Episcopatum suscipiens.

Ad primum ergo dicendum, quod perfectio religiosorum, & Episcoporum secundum diversa attenditur. Nam ad perfectionem religionis pertinet studium quod quis adhibet ad propriam salutem; ad perfectionem autem episcopalis status pertinet adhibere studium ad proximorum salutem. Et ideo quandoque potest esse aliquis utilis proximorum saluti,

retrocederet, si ad statum religionis vellet transire, ut solum suæ salutis insisteret, qui se obligavit ad hoc quod non solum suam salutem, sed etiam aliorum procuraret. Unde Innocentius III. dicit in *Decretali prædicta* (in cor. art.) quod *facilius indulgetur ut monachus ad Presulatum ascendat; quam Presul ad monachatum descendat*. Sed si salutem aliorum procurare non possit, conveniens est ut suæ salutis intendat.

Ad secundum dicendum, quod propter aullum impedimentum debet homo præmittere studium suæ salutis, quod pertinet ad religionis statum. Potest autem esse aliquod impedimentum procurandæ salutis alienæ. Et ideo monachus potest ad statum Episcopatus assumi, in quo etiam suæ salutis curam agere potest. Potest etiam Episcopus, si impedimentum alienæ salutis procurandæ interveniat, ad religionem transire, & impedimento cessante, perire iterato ad Episcopatum assumi; puta per correptionem subditorum, vel per seditionem scandali, vel per curationem infirmitatis, aut depulsa ignorantia per instructionem sufficientem; vel etiam si simoniace sit promotor, eo ignorante, si se ad regularem vitam Episcopatu dimisso transtulerit, poterit iterato ad alium Episcopatum promoveri. Si vero aliquis propter culpam sit ab Episcopatu depositus, & in monasterium detrusus ad penitentiam peragendam, non potest iterato ad Episcopatum revocari. Unde dicitur vii. quæst. 1. (cap. *Hoc nequam*) *Præcipit sancta Synodus ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & penitentiam descenderit locum, nequam ad Pontificatum resurgat*.

Ad tertium dicendum, quod etiam in rebus naturalibus propter impedimentum supervenientis potentia remanet absque actu; sicut propter infirmitatem oculi cessat actus visionis. Et ita etiam non est inconveniens, si propter impedimentum superveniens potentia episcopalis remaneat absque actu.

ARTICULUS V. 830

Utrum liceat Episcopo propter aliquam persecutionem corporalem deserere gregem sibi commissum.

Opusc. xviii. cap. xix. & xx. & Joan. x. & I. Cor. 1. fin. & II. Cor. 11. fin.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod non liceat Episcopo propter aliquam persecutionem temporalem corporaliter deserere gregem sibi commissum. Dicit enim Dominus Joan. x. 12. quod ille est mercenarius, &

non vere pastor, qui *videt lupum orientem, & dimittit oves, & fugit*: dicit autem Gregorius in hom. (xiv. in Evang. aliquant. à princ.) quod *lupus super oves venit, cum qui liber injustus, & raptor fideles quasque, atque humiles opprimit*. Si ergo propter persecutionem alicujus tyranni Episcopus gregem sibi commissum corporaliter deserat, videtur quod sit mercenarius, & non pastor.

2. Præterea. Proverb. vi. 1. dicitur: *Fili, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum maxillam tuam: & postea subdit: Discurr, festina, suscita amicum tuum*: quod exponens Gregorius in Pastor. (part. 111. cap. 1. admonit. 5. inter princ. & med.) dicit: „ Sponde, dere pro amico, est animam alicui in periculo suæ conversationis accipere. Quiquis autem ad vivendum aliis in exemplum propositus, non solum ut ipse vigilet, sed etiam ut amicum suscitet, admonetur. Sed hoc non potest facere, si corporaliter deserat gregem. Ergo videtur quod Episcopus non debeat causa persecutionis corporaliter suum gregem deserere.

3. Præterea. Ad perfectionem episcopalis status pertinet quod proximis curam impendat. Sed non licet ei qui est statum perfectionis professus, ut omnino deserat ea que sunt perfectionis. Ergo videtur quod non liceat Episcopo se corporaliter subtrahere ab executione sui officii, nisi forte ut operibus perfectionis in monasterio vacet.

Sed contra est quod Apostolis, quorum successores sunt Episcopi, mandavit Dominus Matth. x. 23. *Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam*.

Respondetur dicendum, quod in qualibet obligatione præcipue attendi debet obligationis finis. Obligant autem se Episcopi ad exequendum pastorale officium propter subditorum salutem. Et ideo ubi subditorum salus exigit personam pastoris presentiam, non debet pastor personaliter suum gregem deserere neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus pastor animam suam ponere teneatur pro ovibus suis.

Si vero subditorum salutis possit sufficienter in absentia pastoris per alium provideri, tunc licet pastor vel propter aliquod commodum Ecclesiæ, vel propter personæ periculum corporaliter deserere. Unde Augustinus dicit in epist. ad Honoratum (ccxxviii. al. clxxx. aliquant. à princ.) *Fugiant de civitate in civitatem servi Christi, quando eorum quisquam specialiter à persecutoribus queritur; ut ab aliis, qui non ita queruntur, non deseratur Ecclesia. Cum autem omnium est commune periculum, hi qui aliis indigent, non deserant*.

rantur ab his quibus indigent. Si enim periculosum est propterea in tranquillitate navem deserere, quanto magis in justibus? ut dicit Nicolaus Papa I. & habetur vii. quæst. 1. (cap. *Sciscitaris*.)

Ad primum ergo dicendum, quod ille tamquam mercenarius fugit qui commodum corporale, vel etiam salutem corporalem spiritali salutis proximorum præponit. Unde Gregorius dicit in hom. (cit. in arg.) *Stare in periculo ovium non potest qui in eo quod ovibus præest, non oves diligit, sed lucrum terrenum querit: & ideo opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat*. Ille autem qui ad evitandum periculum recedit absque detrimento gregis, non tamquam mercenarius fugit.

Ad secundum dicendum, quod ille qui spondet pro aliquo, si per se implere non possit, sufficit ut per alium impleat. Unde prælati, si habet impedimentum, propter quod non possit personaliter curæ subditorum intendere, fugit sponsionem satisfaciit, si per alium providetur.

Ad tertium dicendum, quod ille qui ad Episcopatum assumitur, assumit statum perfectionis secundum aliquod perfectionis genus; à quo si impediatur, ad aliud genus perfectionis non tenetur, ut scilicet necesse sit eum ad statum religionis transire. Imminet tamen sibi necessitas ut animum retineat intendi proximorum salutem, si opportunitas adsit, & necessitas requiritur.

ARTICULUS VI. 831

Utrum liceat Episcopo aliquid proprium habere.

Inf. quæst. clxxxvi. art. 3. ad 5. & opusc. xviii. cap. xviii. & xviii.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod Episcopo non liceat aliquid proprium possidere. Dominus enim dicit Matth. xix. 21. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia que habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me*: ex quo videtur quod voluntaria paupertas ad perfectionem requiritur. Sed Episcopi assumuntur ad statum perfectionis. Ergo videtur quod non liceat eis proprium possidere.

2. Præterea. Episcopi in Ecclesia tenent locum Apostolorum, ut dicit Glossa (ord. Bedæ sup. illud, *Designavit*, &c.) Lucæ x. Sed Apostolus Dominus præcepit ut nihil proprium possiderent, secundum illud Matth. x. 9. *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris*: unde & Petrus profert, & pro aliis Apostolis dicit: *Ecce nos reli-*

quimus omnia, & secuti sumus te: Matth. xix. 27. Ergo videtur quod Episcopi teneantur ad humilissimum mandati observantiam, ut nihil proprium possideant.

3. Præterea. Hieronymus dicit ad Nepotianum (epist. 11. inter princ. & med.) *Clerici grece latine foris appellantur: propter quod clerici dicuntur, quia de sorte Domini sunt, vel quia ipse Dominus fors, id est pars, clericorum est. Qui autem dominum possidet, nihil extra Deum habere potest. Si autem aurum, si argentum, si possessiones, si vidiam supellectilem habet, cum illis partibus non dignatur Dominus fieri pars ejus. Ergo videtur quod non solum Episcopi, sed etiam clerici debeant proprio carere.*

Sed contra est quod dicitur xi. quæst. 1. (cap. xix.) *Episcopi de rebus propriis, vel quicquid de proprio habent, heredibus suis, si voluerint, derelinquant*.

Respondetur dicendum, quod ad ea que sunt supererogationis, nullus tenetur, nisi se specialiter ad illud voto astringat. Unde Augustinus dicit in epist. ad Paulinam, & armentarium (epist. cxxvii. al. xlv. non remote à fin.) *Quia jam voti, iam te obstrinxisti; aliud tibi facere non licet. Præquam esset voti reus, liberum fuit quo esset inferior. Manifestum est autem quod vivere absque proprio, supererogationis est: non enim cadit sub præcepto, sed sub consilio. Unde Matth. xix. 17. cum dixisset Dominus adolefcenti: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, postea superaddendo subdit: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia que habes, & da pauperibus*. Non autem Episcopi in sua ordinatione ad hoc se obligant ut absque proprio vivant: neque etiam vivere absque proprio ex necessitate requiritur ad pastorale officium, ad quod se obligant. Et ideo non tenentur Episcopi ad hoc quod sine proprio vivant.*

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut supra habitum est (quæst. clxxxvi. art. 3.) perfectio christianæ vitæ non consistit essentialiter in voluntaria paupertate; sed voluntaria paupertas instrumentaliter operatur ad perfectionem vitæ. Unde non oportet quod ubi major paupertas est, ibi sit major perfectio; quinimmo potest esse summa perfectio cum magna opulenta: nam Abraham, cui dictum est Gen. xviii. *Ambula coram me, & esto perfectus*, legitur fuisse dives.

Ad secundum dicendum, quod verba illa Domini possunt tripliciter intelligi. Uno modo mystice, ut non possideamus neque aurum, neque argentum; id est ut prædicatores non innitentur principaliter sapientiæ, & eloquentiæ temporali, ut Hieronymus exponit (sup. illud Matth. x. *Neque duas tunicas*). Alio modo, sicut Augustinus exponit in Lib. II. de consensu Evang. (cap. xxx. à med.) ut intel-

ligatur, hoc Dominum non præcipiendo sed magis permitiendo dixisse. Permisit enim eis ut absque auro, & argento, & aliis sumptibus ad prædicandum irent, accepturi sumptus vite ab his quibus prædicabant: unde subdit: *Dignus est enim operarius cibo suo*: ita tamen quod si aliquis propriis sumptibus uteretur in prædicatione Evangelii, ad supererogationem pertineret; sicut Paulus de seipso dicit I. ad Cor. ix. Tertio modo, secundum quod Chryostomus exponit (hom. 11. in illud Rom. xvi. *Salutate Priscillam* aliquant. à princ.) ut intelligatur illa Dominum præcipisse discipulis quantum ad illam missionem qua mittebantur ad prædicandum Judæis; ut per hoc excitarentur ad confidendum de virtute ipsius, qui eis absque sumptibus provideret. Ex quo tamen non obligabantur ipsi, vel successores eorum, ut absque propriis sumptibus Evangelium prædicarent. Nam & de Paulo legitur II. ad Corinth. xii. quod ab aliis Ecclesiis stipendium accipiebat ad prædicandum Corinthiis: & sic patet quod aliquid possidebat ab aliis sibi missum. Statrum autem videtur dicere, quod tot sancti Pontifices, sicut Athanasius, Ambrosius, & Augustinus, illa præcepta transgressi fuissent, si ad ea servanda fe crederent obligari.

Ad tertium dicendum, quod omnis pars est minor toto. Ille ergo cum Deo alias partes haberet cuius studium diminuit circa ea quæ sunt Dei, dum intendit his quæ sunt mundi. Sic autem non debent nec Episcopi, nec clerici proprium possidere, ut dum curant propria, defectum faciant in his quæ pertinent ad cultum divinum.

ARTICULUS VII. 88a

Utrum Episcopi mortaliter peccent, si bona ecclesiastica qua procurant, pauperibus non largiantur.

Quodl. vi. art. 12.

AD septimum sic proceditur. Videtur quod Episcopi mortaliter peccent, si bona ecclesiastica qua procurant, pauperibus non largiantur. Dicit enim Ambrosius exponens illud Luc. xii. *Homini cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit* (serm. lxxiv. de temp. vers. fin.), nemo proprium dicat quod est communi, plus quam sufficiat, sumptum, & violenter obtentum est: & postea subdit: Neque minus est criminis habenti tollere, quam cum possis, & abundes, denegare indigentibus: Sed violenter tollere alienum, est peccatum mortale. Ergo Episcopi

(a) Al. congerant, item convenient.

mortaliter peccant si ea quæ eis superflua, pauperibus non largiantur.

2. Præterea. Super illud Isa. lxi. *Rapina pauperum in domo vestra*, dicit Glossa Hieronymi (ordin.) quod, bona ecclesiastica sunt, pauperum. Sed quicumque id quod est alterius, sibi reservat, ut aliis dat, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem. Ergo si Episcopi bona ecclesiastica quæ eis superflua, sibi retineant, vel conflaguent, vel amicis largiantur, videtur quod teneantur ad restitutionem.

3. Præterea. Multo magis aliquis potest de rebus Ecclesie ea quæ sibi sunt necessaria accipere, quam superflua congregare. Sed Hieronymus dicit in epist. ad Damasium Papam (quid simile hab. in Regula Monach. Hieron. adscripta cap. de Pauperi. à medi. Vid. cap. Clerici i. quæst. 11.) *Clerici illi conveniunt stipendii Ecclesie sustentari, quibus parentum, & propinquorum bona nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum, & opibus propriis sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium committunt, & incurunt.* Unde & Apostolus dicit I. ad Tim. v. 16. *Si quis fidelis habet viduas, subministrat illis, & non gravetur Ecclesia, ut his que vere viduas sunt, sufficiat.* Ergo multo magis Episcopi mortaliter peccant, si ea quæ eis superflua de bonis ecclesiasticis, pauperibus non largiantur.

Sed contra est quod plures Episcopi ea quæ superflua, non largiuntur pauperibus, sed expendere videntur laudabiliter ad reditus Ecclesie ampliandos.

Respondeo dicendum, quod alter est dicendum de propriis bonis, quæ Episcopi possidere possunt, & de bonis ecclesiasticis. Nam propriorum bonorum verum dominium habent: unde ex ipsa rerum conditione non obligantur ut ea aliis conferant, sed possunt ea vel sibi retinere, vel etiam aliis pro libito elargiri. Possunt tamen in eorum dispensatione peccare propter inordinationem affectus; per quam contingit vel quod sibi plura (a) conferant quam oporteat, vel aliis etiam non subvenient, secundum quod requirit debitum caritatis, non tamen tenentur ad restitutionem, quia huiusmodi res sunt eorum dominio deputate.

Sed ecclesiasticorum bonorum sunt dispensatores, vel procuratores. Dicit enim Augustinus ad Bonifacium (epist. clxxxv. al. l. inter. med. & fin.) *Si privatim possidemus que nobis sufficiunt, non illa nostra sunt, sed pauperum, quorum procuratores quodam modo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vendicamus.* Ad dispensationem autem requiritur bona fides, secundum illud I. ad Cor. iv. 2.

(a) Ita mss. & edit. passim. Theologi deesse putant non tamen ad restitutionem tenentur.

Ille jam quæritur inter dispensatores ut factis quæ inventiuntur. Sunt autem bona ecclesiastica non solum in usus pauperum, sed etiam ad cultum divinum, & necessitas ministeriorum expendenda. Unde dicitur xii. quæst. 11. (cap. xxv. 117.) *De redditibus Ecclesie, vel oblatione fidelium, sola Episcopo ex his una portio remittatur; dua ecclesiasticis fabricis, & erogationi pauperum profuturis, à presbytero sub periculo sui ordinis ministrantur ultima clericis pro singulorum meritis dividantur.* Si ergo distincta sint bona quæ debent in usus Episcopi edere, ab his quæ sunt pauperibus, & ministris, & cultui Ecclesie eroganda, & aliquid sibi retineat Episcopus de his quæ sunt pauperibus eroganda, vel etiam in usus ministeriorum, que in cultum divinum expendenda, non est debitum quin contra fidem dispensationem teneatur.

De his autem quæ sunt specialiter suo usui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de propriis bonis, ut scilicet propter immoderatum affectum, & usum peccet quidem, si immoderate sibi retineat, & aliis non subveniat, sicut requirit debitum caritatis.

Si vero non sunt prædicta bona distincta, eorum distributio fidei ejus committitur: & si quantum in modico deficiat, vel superabundet, potest hoc fieri absque bonæ fidei detrimento, quia non potest homo in talibus punctualiter accipere illud quod fieri oportet; si vero sit multus excessus, non potest latere: unde videtur bonæ fidei repugnare: & ideo non est absque peccato mortali. Dicitur enim Matth. xxii. 48. *quod si dixerit malus servus in corde suo, Moram facit dominus meus venire, quod pertinet ad divini iudicii contemptum, & ea perit peccare conservos suos, quod pertinet ad superbiam, manducet autem, & bibat cum ebriosis, quod pertinet ad luxuriam; venit dominus servus illius in die qua non sperat, & dividet eum, scilicet à societate bonorum, & partem ejus ponet cum hypocritis, scilicet in inferno.*

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud Ambrosii, non solum est referendum ad dispensationem rerum ecclesiasticarum, sed quorumcumque bonorum, ex quibus tenetur aliquis debito caritatis providere necessitatem patientibus. Non autem potest determinari, quando sit ista necessitas, quæ ad peccatum mortale obliget, sicut nec cetera particularia quæ in humanis actibus considerantur; horum enim determinatio relinquitur humane prudentie.

Ad secundum dicendum, quod bona Ecclesiarum non sunt in usus expendenda in usus pauperum, sed etiam in altos usus, ut dictum est (in cor. art.) Et ideo si de eo quod usui

(a) Ita mss. & edit. passim. Theologi deesse putant non tamen ad restitutionem tenentur.

Episcopi, vel alicujus clericus est deputatum, vellet aliquis sibi subtrahere, & conflaguine, vel aliis dare, non peccat, dummodo illud faciat moderate, id est ut non indigent, non autem ut ditiores inde fiant. Unde Ambrosius dicit in Lib. I. de offic. (cap. xxx. de. med. & hab. cap. Est movanda; dist. lxxxvi.) *Hic est approbata liberalitas ut proximo, semini tui non despicias, se gere cogitasti, non tamen ut illos ditiores fieri, alii ex te quod tu potes conferre in pauperibus.*

Ad tertium dicendum, quod non omnia bona Ecclesiarum sunt pauperibus largienda; nisi forte in articulo necessitatis, in quo redemptione captivorum, & aliis necessitatibus pauperum, etiam vasa cultus divini dicata distrahantur, ut Ambrosius dicit (Lib. II. de offi. cap. xxv. 117. à princ. & hab. cap. Aurum, xx. quæst. 11.) *Et in tali necessitate peccaret clericus, si vellet id rebus Ecclesie vivere, dummodo haberet partitionalia bona, de quibus vivere posset.*

Ad quartum dicendum, quod bona Ecclesiarum usus pauperum deservire debent. Et ideo si quis, necessitate non imminente providendi pauperibus, de his que superflua ex proveniunt Ecclesie possessiones emat, vel in thesauro reponat in futurum utilitati Ecclesie, & necessitatibus pauperum, laudabiliter facit. Si vero necessitas imminet pauperibus, erogandi; superflua cura est, & inordinata, ut aliquis in futurum conservet: quod Dominus prohibet Matth. vi. 34, dicens: *Nolite solliciti esse in crastinum.*

ARTICULUS VIII. 88b

Utrum religiosi qui promoventur in Episcopos, teneantur ad observantias regulares.

Sup. quæst. lxxxviii. art. 11. ad 4. & IV. dist. xxxviii. quæst. 1. art. 4. quæst. 1. ad 3.

AD octavum sic proceditur. Videtur quod religiosi qui promoventur in Episcopos, non teneantur ad observantias regulares. Dicitur enim xviii. quæst. 1. (cap. Statutum) quod monachus canonice electus à jure regulæ monastice professionis ablatiis, & sacra ordinatio de monacho Episcopum facit. Sed observantia regularis pertinet ad jugum regulæ. Ergo religiosi qui in Episcopos assumuntur, non tenentur ad observantias regulares.

2. Præterea. Ille qui ab inferiori ad superiorem gradum ascendit, non videtur teneri ad ea quæ sunt inferioris gradus sicut supra videtur.

(a) Ita mss. & edit. passim. Theologi deesse putant non tamen ad restitutionem tenentur.

dictum est (quæst. lxxxviii. art. 12. ad 12.) quod religiosus non tenetur ad observanda vota quæ in seculo fecit. Sed religiosus qui assumitur ad Episcopatum, ascendit ad aliquid majus, ut supra habitum est (quæst. clxxxv. art. 7.) Ergo videtur quod non obligetur Episcopus ad ea quæ tenebatur obligare in statu religionis.

Præterea. Maxime religiosi obligati videntur ad obedientiam, & ad hoc quod absque proprio vivant. Sed Religiosi qui assumuntur ad Episcopatum, non tenentur obedire prælati suarum religionum, quia sunt eis superiores: nec etiam videntur teneri ad paupertatem, quia sicut in decreto supra inducto (in arg. 12.) dicitur, quem sacerdos ordinatio de monacho Episcopus facit, velut legitimus heredes paternam sibi hereditatem jure vendicandi potestatem habet. Antequam etiam consecretur eis testamenta conficere. Ergo multo minus tenentur ad alias observantias regulares.

Sed contra est quod dicitur in Decretis (xv. quæst. 1. cap. 12.) De monacho qui dimittit in monasterio, (a) postea ad clericatum ordinem pervenerit, statim non debere eos a potestate promissa discedere.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. præc. art. 7.) status religionis ad perfectionem pertinet, quasi quædam via in perfectionem tendendi; status autem episcopalis ad perfectionem pertinet, tamquam quoddam perfectionis magisterium. Unde status religionis comparatur ad statum episcopalem, sicut disciplina ad magisterium, & dispositio ad perfectionem. Dispositio autem non tollitur, perfectione adveniente, nisi forte quantum ad id in quo perfectioni repugnat; quantum autem ad id quod perfectioni congruit, magis confirmatur; sicut discipulo, cum ad magisterium pervenerit, non congruit quod sit auditor; congruit tamen ipsi quod legat, & medietur etiam magis quam ante. Sic ergo dicendum est, quod si quæ sunt in regularibus observantia quæ non impediunt pontificale officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas, & alia hujusmodi, ad hæc remanet religiosus etiam factus Episcopus obligatus, & per consequens ad portandum habitum suæ religionis, qui est hujus obligationis signum.

Si quæ vero sunt in observantiis regularibus quæ officio pontificali repugnant, sicut est solitudo, silentium, & aliqua abstinencia, vel vigiliæ graves, ex quibus impotens corpore redderetur ad exequendum pontificale officium, ad hujusmodi observanda non tenetur.

In aliis autem potest dispensatione uti, secundum quod requirit necessitas personæ, vel

(a) Al. si postea.

officii, & conditio hominum cum quibus vivit, per modum quo etiam prælati religionum in talibus secum dispensant.

Ad primum ergo dicendum, quod ille qui sic de monacho Episcopus, absolvitur à jura monachicæ professionis non quantum ad omnia, sed quantum ad illa quæ officio pontificali repugnant, ut dictum est (in corp. art.)

Ad secundum dicendum, quod vota secularis vitæ se habent ad vota religionis, sicut particulare ad universale, ut supra habitum est (quæst. lxxxviii. art. 12. ad 12.) Sed vota religionis se habent ad pontificalem dignitatem sicut dispositio ad perfectionem. Particulare autem superfluit, habito universali; sed dispositio adhuc necessaria est perfectione obtenta.

Ad tertium dicendum quod hoc est per accidens quod Episcopi religiosi obedire prælati suarum religionum non tenentur, quia scilicet subditi esse desierant, sicut & ipsi prælati religionum; manet tamen adhuc obligatio voti virtualiter, ita scilicet quod si eis legitime aliquis præseretur, obedire tenentur, in quantum tenentur obedire statuti regule per modum prædictum, & suis superioribus, si quos habent. Proprium autem nullo modo habere possunt. Non enim paternam hereditatem vendicant quasi propriam, sed quasi Ecclesiæ debitam: unde ibidem subditur, quod postquam Episcopus ordinatur ad altare, ad quod sanctificatur, & intitulatur, secundum sacros canones, quod acquirere potest, restituit. Testamentum autem nullo modo facere potest: quia sola ei dispensatio committitur rerum ecclesiasticarum, quæ morte finitur, ex qua incipit testamentum valere, ut Apostolus dicit ad Hebr. ix. Si tamen ex concessione Papæ testamentum faciat, non intelligitur ex proprio facere testamentum, sed apostolica auctoritate, intelligitur esse amplata potestas suæ dispensationis, ut ejus dispensatio possit valere post mortem.

QUÆSTIO CLXXXVI.

De his in quibus religionis status præcipue consistit,

in decem articulis divisâ.

Deinde considerandum est de his quæ pertinent ad statum religionis. Circa quod occurrit quadruplex consideratio. Quarum prima est de his in quibus principaliter consistit religionis status. Secunda de his quæ religiosi licite convenire possunt. Tertia de distinctione religionum. Quarta de religionis ingressu.

Circa primum queruntur decem.

Primo, utrum religiosorum status sit perfectus.

Se-

Secundo, utrum religiosi teneantur ad omnia consilia.

Tertio, utrum paupertas voluntaria requiratur ad religionem.

Quarto, utrum requiratur continentia.

Quinto, utrum requiratur obedientia.

Sexto, utrum requiratur quod hæc cadant sub voto.

Septimo, de sufficientia horum votorum.

Octavo, de comparatione eorum ad invicem.

Nono, utrum religiosus semper mortaliter peccet, quando transgreditur statutum suæ regulæ.

Decimo, utrum, ceteris paribus, in eodem genere peccati plus peccet religiosus quam secularis.

ARTICULUS I. 884

Utrum religio importet statum perfectionis.

Quod. v. art. 21. cor. & opus. xviii. cap. xvi.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod religio non importet statum perfectionis. Illud enim quod est de necessitate salutis, non videtur ad statum perfectionis pertinere. Sed religio est de necessitate salutis: quia per eam uni mancipemur Deo religamur, sicut Augustinus dicit in Lib. de vera relig. (cap. ult. vers. fin.) vel religio dicitur ex eo quod Deum religimus quem amiseramus negligentes, ut Augustinus dicit in X. de civit. Dei (cap. iv. ante med.) Ergo videtur quod religio non nominet perfectionis statum.

2. Præterea. Religio secundum Tullium (Lib. II. de invent. aliquant. ante fin.) est quæ naturæ divinæ cultum, & caeremoniam affert. Sed affert Deo cultum, & caeremoniam magis videtur pertinere ad ministeria factorum ordinum quam ad diversitatem statuum, ut ex supra dictis patet (implic. quæst. lxxxii. art. 2. ad 3. & art. 4.) Ergo videtur quod religio non nominet perfectionis statum.

3. Præterea. Status perfectionis distinguitur contra statum incipientium, & proficientium. Sed etiam in religione sunt aliqui incipientes, & aliqui proficientes. Ergo religio non nominat perfectionis statum.

4. Præterea. Religio videtur esse poenitentia locus: dicitur enim in Decretis vi. quæst. 1. (cap. Hoc nequaquam:) Poenitentia sancti Synodus ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & poenitentia descendit locum, nunquam ad Pontificatum resurgat. Sed locus poenitentia opponitur statui perfectionis: unde Dionysius in vi. cap. eccles. Hier. & Thomas Op. Tom. II.

parach. (parum à princ.) ponit poenitentes in infimo loco, scilicet inter purgandos. Ergo videtur quod religio non sit status perfectionis.

Sed contra est quod in collationibus Patrum (collat. 1. cap. viii. à med.) dicit Abbas Moyses de religiosus loquens: *fusuorum in diem, vigiliis, laboribus corporis, nuditatem, lectionem, ceterisque virtutes debere nos suscipere novimus, ut ad perfectionem caritatis usque gradibus possimus ascendere.* Sed ea quæ ad humanos actus pertinent, ab intentione suis speciem, & nomen recipiunt. Ergo religiosi pertinent ad statum perfectionis. Dionysius etiam vi. cap. eccles. Hierar. (loc. cit.) dicit, eos qui nominantur Dei famuli, ex Dei puro servitio, & famulatu, univ. ad amabilem perfectionem.

Respondeo dicendum, quod, sicut ex supra dictis patet (quæst. cxli. art. 2.) id quod communiter multis convenit, antonomastice attribuitur ei cui per excellentiam convenit sicut nomen fortitudinis vendicatur sibi illa virtus quæ circa difficillimam firmitatem animi servat; & temperantia nomen vendicatur sibi illa virtus quæ temperat maximas delectationes. Religio autem, ut supra habitum est (quæst. lxxxii. art. 2.) est quedam virtus; per quam aliqui ad Dei servitium, & cultum aliquid exhibent. Et ideo antonomastice religiosi dicuntur illi qui se totaliter mancipant divino servitio, quasi holocaustum Deo offerentes. Unde Gregorius dicit super Ezech. (hom. xx. inter med. & fin.) *Sunt quidam qui nihil sibi metipsum referant, sed se ipsum, linguam, vitam, atque substantiam, quam percepimus, omnipotentis Deo immolant.*

In hoc autem perfectio hominis consistit quod totaliter Deo inhæreat, sicut ex supra dictis patet (quæst. clxxxiv. art. 2.) & secundum hoc religio perfectionis statum nominat.

Ad primum ergo dicendum, quod exhibere aliqua ad cultum Dei est de necessitate salutis; sed quod aliquis se totaliter, & sua divino cultui deperat, ad perfectionem pertinet.

Ad secundum dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. lxxxii. art. 1. ad 1. & art. 4. ad 1. & 2.) cum de virtute religionis ageretur, non solum ad religionem pertinent oblationes sacrificiorum, & alia hujusmodi, quæ sunt religioni propria; sed etiam actus omnium virtutum, secundum quod referuntur ad Dei servitium, & honorem, efficiuntur actus religionis. Et secundum hoc si aliquis totam vitam suam divino servitio deperat, tota vita sua ad religionem pertinet: & secundum hoc ex vita religiosa, quam dicunt, religio.